

Tóth Tibor

EGY OLIMPIAI BAJNOK ÚSZÓNŐ A JÁSZSÁGBÓL

Interjú Gyenge Valériával

Gyenge Valéria, Garay Jánosné (Budapest, 1933. április 3. –) olimpiai bajnok magyar úszónő, fotóművész, író édesapjának felmenői Jászfényszarun születtek. A Gyenge családot Jászfényszarun köztisztviselő övezte, de mára már kevesen tudták vagy csak sejtették, hogy az olimpiai bajnok édesapja, Gyenge Imre Jászfényszarun született. Itt élte gyermekkorát, és fiatalemberként került el a településünkről, majd Budapesten telepedett le és alapított családot. Vali (mert így kérte, hogy szólítsam) több mint 50 év után az elmúlt év decemberében a Fényszaruiak Baráti Egyesületének meghívására egy szűk napot töltött városunkban. Hosszabb beszélgetésre akkor nem jutott idő, így a modern technika vívmányával élve, e-mail-váltásokkal készült riportban szeretnénk bemutatni egy sikeres életút főbb állomásait.

– Édesapja mikor került el Jászfényszaruról, mi volt a foglalkozása, hol ismerkedett meg feleségével, hol éltek, laktak mikor megszületett, volt-e testvére?

– Édesapám, ha jól tudom, 20 éves korában került a fővárosba. Egy rokonnak, azt hiszem nagybácsinak volt egy tejtermék standja a nagycsarnokban Budapesten, és ő alkalmazta édesapámat inasként, majd segédként. Később elvégezte az ipari iskolát, és ezt követően megnyitotta saját üzletét a Bethlen Gábor utcában, a VII. kerületben. Apámnak három testvére volt: két fiú – Sándor és Péter –, valamint egy leány, Anna. Apám a második gyerek volt. Sándor Jászfényszarun maradt szüleikkel, Péter szintén a fővárosba került, ahol a fodrász szakmát tanulta ki, és később egy fodrászszalont nyitott. Anna apám kérésére jött Budapestre, segített az üzletben és vigyázott rám. Öcsém, József 1934-ben született. Apám édesanyámmal, aki egy kávéházban volt alkalmazott, Budapesten ismerkedett meg, 1931-ben összeházasodtak és együtt dolgoztak az üzletben. Én 1933-ban születtem, a Bethlen Gábor utca 12-ben volt az üzlet, ott laktunk az üzlet mellett.

– *Budapesten az 1930-as 40-es években is más lehetőségek adódtak sportolásra, mint egy vidéki városban vagy településen. Mégis úgy gondolom, akkor kevés gyermek tanult meg úszni, sőt sokan uszodát sem láttak. Hogyan került kapcsolatba a vízzel, az úszással?*

– Hatéves korom óta minden nyarat Káptalanfüreden (jelenleg Balatonalmádi) töltöttem, ahol anyám testvérének volt egy háza (anyám Veszprémben született). Ott tanultam meg úszni, senki nem tanított, csak úgy magamtól. A többi gyerektől lestem el a „csínyját”. Mindig nagyon szerettem a vizet. Talán 8 éves lehettem, amikor egy 20 körüli fiatal fiú jött a strandra és messze beúszott a Balatonba, gyönyörű gyorsúszással. Csodáltam és akkor határoztam el, hogy „úszó” leszek.

– *Nyilván látszott a tehetség, a szorgalom, az úszás szeretete, hogyan lett 12 évesen a Munkás Testedző Egyesület tagja, ahol elkezdődhetett az úszó karrierje? Szülei segítették-e, támogatták-e, hogy versenyszerűen sportolhasson?*

– Erre csak a háború után, 1945-ben került sor. Az iskolában egy tehetségkutató versenyt rendeztek, és ott megakadt a szeme rajtam Jávor Magda edzőnek. Megkérdezte, hogy lenne-e kedvem belépni a klubba, a Munkás Testedző Egyesületbe (MTE). Szüleim csak abban az esetben engedték meg, ha öcsém, József is velem jön. Ők vették a fürdőruhákat, és a villamos jegyeket. A MTE-nek a Millenáris pálya mögött volt egy 33½ méteres uszodája. Minden hajnalban feltöltötték csapvízzel, ami nagyon hideg volt a reggeli tréningeken. Az esti edzésre már zöld és sűrű lett a víz, persze nem volt vízsűrű, vízfordító rendszer. Télen a fedett Széchenyi Fürdő egyik medencéjében úsztunk, ami aránylag meleg volt, de bűdös és piszkos.

– *Sorban jöttek a klubok: 1948-tól a Neményi MADISZ, 1949-től a Budapesti Lokomotív, 1955-től a Budapesti Törekvés, akkor mi befolyásolta a sportolót, hogy új klubot válasszon, hívták vagy saját elhatározásból a jobb lehetőségek reményében állt tovább?*

– Edzőm Jávor Magda 1947-ben úgy látta, hogy ő már nem tud tovább vinni, és bemutatott Sárosi Imrének, a már akkor legendás híró edzőnek, aki látott bennem fantáziát, és öcsémmel együtt átigazoltunk a Neményi MADISZ-ba. Később az egész csapat átigazolt a Lokomotív-hoz, ami az Állami Vasutakhoz tartozott, és ott sokkal jobb lehetőséget kaptunk – edzőtábor, anyagiak stb. – ahhoz, hogy nem kelljen csak a szülői segítségre támaszkodni.

– *Sárosi Imre (Budapest, 1908. december 5. – Budapest, 2006. június 20. úszó, mesteredző, az Úszó Hírességek Csarnokának tagja) lett az edzője. Milyen volt a szakmai kapcsolatuk?*

– Sárosi egy ellentmondást nem tűrő, szigorú, uralkodó, típusú ember volt. Nem ismert tréfát az edzéseken. Az uszodában a hozzá tartozó úszókat „Sárosi Istálló”-nak becézték. Keményen dolgoztatott mindenkit, és aki nem követte az utasításit úgy az uszodában, mint a magánéletben, könyörtelenül menesztette. Én nagyon komolyan vettem az úszást, hogy a kislánykorban tett fogadalmamat (híres úszó leszek) valóra váltsam. Sárosi ezt nagyban méltányolta, és jól dolgoztunk együtt.

– Minek, vagy kinek köszönhette – nyilván számított az 1951-ben Berlinben a főiskolai világbajnokságon szerzett két arany és két ezüstérem –, hogy kikerült az 1952-es Helsinki olimpiára, úgy, hogy előtte egyetlen egyéni úszodai számban sem nyert országos bajnokságot?

– Gyors fejlődésemet kizárólag Sárosi edzés rendszerének köszönhettem. Az 1951-es főiskolai világbajnokság nem volt akkoriban még egy népszerű verseny, főleg a „vasfüggöny” mögötti országok vettek részt. Sárosinál úszott a nálam hat évvel idősebb Székely Éva is, aki egy világklasszis úszó volt. Ő volt az ellenfelem a magyar bajnokságokon úgy 400 gyorson, mint a többi számban. Nem sikerült győznöm 1952-ig. 1952-ben nagyon jó „formában” voltam. Legyőztem Évát 400-on, és a rövid távokon is jól felgyorsultam, időeredményeim nemzetközileg elegendők voltak arra, hogy biztos tagja legyek a magyar csapatnak.

– A négyszáz méteres gyorsúszásban indították és 5:12,1 eredménnyel olimpiai bajnok lett, számított az aranyéremre? Milyen érzés volt a dobogó legfelső fokán állni és hallani a magyar himnuszt?

– Mélyen, a szívemben reménykedtem, hogy nyerek, nem volt rajtam semmi teher, semmi nyomás, senki nem ismert, senki nem számított rám. Emlékszem, Sárosit megkérdezte Helsinkiben az amerikai edző, hogy mit gondol, ki fogja megnyerni a 400 gyorsot: Székely, Hweger, vagy Kawamoto? Sárosi rám mutatott. Az amerikai nagyon jól szórakozott Sárosi humorán. Azért nyertem, mert tartottam a saját kezdési ütememet, nem rohantam bele az első 200 méterbe, addig 4-ik voltam, aztán a fordulónál azt mondtam magamnak, hogy „most vagy soha”, és gyorsítottam, egymás után hagytam el a mezőny úszóit és olimpiai rekorddal nyertem. A dobogó legfelső fokán állni és hallgatni a himnuszt, kimondhatatlan érzés volt. Bevallom őszintén, hogy még ennyi év után is, ha hallom a himnuszt, könnyezek.

– Mennyire változtatta meg az olimpiai siker a következő éveket, járt-e az erkölcsi elismerésen túl akkor anyagi vagy egyéb elismerés?

– A kommunista rendszer nagy becsben tartott bennünket, hiszen mi voltunk az egyetlen hatalmas eredmény: 16 aranyérem, harmadik az országok közötti sorrendben az USA és a Szovjetunió mögött, amivel nyugat felé dicsekedni tudtak.

Fogadás volt az Országházban, Rákosi elvtárs személyesen adta át az okleveleket, és ha jól emlékszem az első helyért 10 000 Ft-os utalványt. Úgynevezett élsportolói pénzt kaptunk havonta, sok edzőtábor, ingyenes étkeztetés. A munkahely úgyszólván csak egy szimbólum volt, a sok külföldi verseny, edzőtáborok miatt hiányozhattunk, mindezt persze fizetéssel. Abban az időben, amikor az átlagember legfeljebb Albániába mehetett nyaralni, mi bejártuk egész Európát. Minden kényeztetés ellenére azt kellett csinálni, amit mondtak. Politikai szemináriumok, fellepések, nyilatkozatok. Például én kaptam azt a feladatot, hogy egy női világbéke kongresszuson beszédet tartsak – amit készen kaptam – a sportszarnokban több ezer ember előtt. Mondhatom jobban izgultam, mint a versenyeken. Egy másik alkalommal elküldtek „béke stafétára” Finnországba a demokratikus nőszövetség elnöknőjével. Kisebb városokban kellett előadást tartanom politikai témákról. Márványtáblára került a nevem a többi bajnokkal együtt, nem csak Magyarországon, de sok más országban is.

– *Az olimpiai arannyal elindult a sikersorozat, mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban. Az 1954-es Európa-bajnokságon (Torino) egy-egy arany- és ezüstérem, valamint tizenhétszeres magyar bajnok. Ezek közül kilenc országos csúcs és három világcúcs. Ezen kimagasló eredmények nyilván sok munkával, szorgalommal voltak elérhetőek. Az ötvenes évek első felének minden tekintetében különös világa mellett egyáltalán volt a sportolónak magánélete, mindennapi munkája az edzésen kívül?*

– Az olimpia utáni években az úszás nagyon jól ment. Igaz, hogy nagyon keményen dolgoztunk, napi 10 km úszás, két vízi edzés, torna, futás. Sárosi sokat tanult Helsinkiben és minden tapasztalatot felhasznált. Egymás után javítottam a magyar rekordokat, gyors lettem 100 m-en, nagy harcokat vívtunk Szőke Kati-val, aki a 100 gyorsat nyerte Helsinkiben, megjavítottam a 800 m-es gyorsúszás 15 éve fennálló világrekordját, tagja voltam két világrekordot úszó váltónak.

Magánélet, mint olyan nem volt. Napi két, néha három edzés, a tornatermi edzések, ha nem volt edzőtábor, akkor dolgoztam a MÁV fotólaboratóriumában. Néha egy-egy mozi, vagy színház, koncert, de csak a délutániak, mert az esti programok tiltva voltak, hiszen reggel 6-kor már vízben voltunk.

– *1953-ban a Hunyady Magda, Killermann Klára, Székely Éva, Gyenge Valéria összeállítású váltó tagjaként kétszer javította meg a 4 x 100 méteres vegyesúszás világrekordját. Később, 1956 után volt kapcsolata ezen úszólegendákkal?*

– Killermann Klára a legjobb, legközelebbi barátnőm volt, szoros kapcsolatot tartottunk 2014. évi haláláig, ami nagyon megviselt. Hetente beszélünk telefonon, otthoni látogatásaim során naponta együtt voltunk. Többször volt nálam Kanadában is. Székely Éva is közeli barátnőm, még mindig kapcsolatban vagyunk, havonta felhívom telefonon. Hunyady Magda jóval fiatalabb volt, mint mi, vele elvesztettem a kapcsolatot '56 után. Szőke Kati-val, aki Los Angelesben él, kapcsolatban vagyunk, többször látogatjuk egymást és gyakran beszélünk telefonon. A sport életre szóló barátságokkal ajándékozott meg.

– *Magyarországon 1948 és 1956 között 29 érmet szerzett, ebből a legfényesebb a 21 aranyérem és a 8 ezüstérem, valamint számtalan serleget is kapott. Tulajdonában vannak ezek az érmek, serlegek? Ha igen, hol tarja ezeket?*

– A legtöbb éremem és serlegem kijutott Torontóba, édesanyám sokat dolgozott ennek érdekében. Van egy kis vitrinem és ott tartom ezeket az ereklyéket. Az unokáim szeretik kézbe venni az érmeket, Travis, a fiúunokám nagy büszkén mutogatta az aranyéremem az iskolájában egy esemény alkalmával, amikor 12 éves volt. Nekem is jólesik néha ránézni és arra gondolni, hogy valamit elértem az életemben, amiért nagyon megdolgoztam.

– *A XVI. nyári olimpiai játékot 1956. november 22. és december 8. között rendezték meg az ausztráliai Melbourne-ben. Ez volt az első ötkarikás találkozó a déli féltekén. Melbourne-ben 67 nemzet versenyzői álltak rajthoz. Az 1956-os év politikai eseményei, a szuezi válság és a magyar forradalom miatt több ország (például: Hollandia, Spanyolország, Svájc,*

Egyiptom, Irak, Libanon) lemondta a részvételt, de a magyar sportolók ott voltak. Vali is ott volt a magyar sportolók között, nálunk (Európában) ekkor tél volt, ott pedig nyár. A magyarok összesen 26 érmet szereztek, ezzel az éremtáblázatban a 4. helyet értük el. Nem szerzett érmet, legjobb eredménye 4x100 méteres váltó (Gyenge Valéria, Littomeritzky Mária, Szőke Katalin, Temes Judit) 7. helyezés volt. A 400 méter gyorsban 8. helyezett lett. Erős volt a mezőny, vagy ekkor már nem volt olyan formában, mint négy évvel korábban? Hogyan emlékszik erre az olimpiára? Ezen a földrészen először járt, biztos sok emlék megmaradt.

– 1956-ban négy év kemény munkája, reményei semmivé váltak. '56 nyarán a világranglistán második voltam 400-on és 100 gyorsan. Komoly esélyem volt arra, hogy megismételjem az '52-ben elért eredményeimet. Kezdődött a kiutazással, amit hosszú viták előztek meg. Amikor megvolt a döntés, hogy megyünk, már csak egy bérelt vonattal vittek ki bennünket Csehszlovákiába, mert a reptér Budapesten zárva volt. Prága mellett rostokoltunk egy hétig, amikor ismét nagy vita volt a kiutazásról. Mindenki aggódott a szeretteiért, hallottunk az utcai harcokról, a rombolásról, és a csapat nagy része haza akart menni. De a vezetőség határozott, hogy kötelességünk részt venni az olimpián. Szerintünk ez főleg azért volt így, mert egyik vezető sem tudta, hogy mi vár rá, ha a rendszer megváltozik. Egyhetes uszoda nélküli idegfejsztő izgalom után Prágából repültünk Melbourne-be. Mivel a bérelt gépnek csak egy csoport személyzete volt, a szabályok szerint rövid időt tölthettek repüléssel, na és a gépek légtávolsága is sokkal rövidebb volt akkor, mindennap máshol szálltunk le, ahol egy egész napot kellett várakozni a következő szakaszra. Kb. 10 napig tartott, míg Melbourne-be értünk. Más körülmények között nagyon élvezetes, érdekes utazás lett volna, hiszen napokat töltöttünk Isztambulban, Karachiban, Fidjiben, ahol akkoriban még kevés magyar ember járt.

A 100-as középdöntő előtt kaptam meg a völegényem táviratát, hogy Bécsben van, útban Kanadába, és várja, hogy utánamenjek. Velem együtt sokan kaptak meg hasonló táviratot, az eredmény az lett, hogy a 150 főnyi csapatból 50-en nem térünk vissza. Az elhatározás teljesen tönkretette az idegeimet, nem voltam képes a versenyre koncentrálni, így utolsó, vagyis 8-ik lettem 400 gyorsan.

Megjegyzem másoknak sem volt nagyobb sikere. Az olimpián tizenhat úszó (hat férfi és kilenc nő) képviselte Magyarországot, összesen egy-egy második, harmadik, negyedik és két ötödik helyett szereztek úszóink. Ez 16 pontot jelentett, Helsinkiben négy évvel korábban 50 pontot sikerült elérnünk.

– Az olimpia után nem tért haza, Kanadában telepedett le. Tudhatnék erről egy kicsit többet, az 1956-os forradalom is közrejátszott ebben? Mikor született meg a döntés, hogy nem tér vissza családjához, mi motiválta a gondolom nem könnyen meghozott elhatározást?

– Soha nem gondoltam arra, hogy elhagyom Magyarországot. Az én elhatározásom kizárólag érzelmi töltetű volt. 23 éves voltam és szerelmes. Mint minden fiatalban bennem is élt a kalandvágy, hogy elég merész legyek valahová elmenni, ahol egyetlen embert ismerek, és a nyelvet is csak éppen hogy értem. Természetesen anyámék hívtak, hogy jöjjek haza, és nagyon nagy érzelmi tusa után tudtam csak határozni. Éjjeleket sírtam és töprengtem, miközben nappal úsztam az előfutamokat. 100-on kiestem a középfutamban a döntőből, 400-on bekerültem, de csak 8-ik, utolsó lettem sok másodperccel a legjobb időm alatt.

– *Miért döntött Kanada, azon belül is Toronto mellett? Toronto Kanada legnagyobb városa, háromszor több lakossal, mint Budapest, akik közel 100 nációból tevődtek össze. Huszonhárom éves volt ekkor, az új környezetben hogyan gondolta jövőjét? Okozott-e gondot az angol nyelv?*

– Völegényemnek az első unokatestvére élt Torontóban. Ő segítette hozzá, hogy napok alatt Torontóba érkezzem Bécsből, és az én látogató vízumomat is ő intézte el. Egy újság, a Toronto Star „megvette” a sztorimat, felajánlották a repülőjegyet, a vízumot azzal a feltétellel, hogy semmilyen más újságnak nem nyilatkozhatok.

Toronto nagy meglepetés volt, mivel ezen a földrészén még nem jártam. Hideg téli idő fogadott, amikor megérkeztem egy bőrönddel, amiben főleg úszóruhák, köpeny és törülközők voltak. Az egyik kanadai úszólány adott nekem egy télikabátot, hogy ne fagyjak meg.

Tanultam otthon a gimnáziumban angolul pár évet, ismerős volt a nyelv és aránylag elég hamar tudtam beszélni, persze a mai napig is megmaradt a magyar akcentusom. Kaptam állást is egy hirdetővállalat fotó laboratóriumában, először csak mostam, szárítottam, retusáltam a fotókat, aztán később bekerültem a laborba. A férjem – aki végzett gépészmérnök volt – is talált állást. Kanada a lehetőségek országa, ha valaki nagyon keményen dolgozik, na és persze a szerencse is mellészegődik, az boldogul. Az első kislányom, Judy 1960-ban született, akkor már a férjemnek saját mérnöki irodája volt, én viszont már nem dolgoztam.

Sok barátunk volt, akik szinten '56-ban jöttek Torontóba, gyakran összejártunk. Ha nem szenvedtem volna annyira a honvágytól az első években, mondhatnám, hogy megelégedett voltam az új életemmel.

– *A torontói EMAC (Etobicoke Memorial Athletic Club) tagjaként még kanadai csúcsot úszott, de az aktív sportolással rövidesen felhagyott. Mi volt ennek az oka?*

–Az úszás nagyon hiányzott, és elkezdtem edzeni egy torontói klubban, de nem tudtam teljesen átadni magam az úszásnak, mert dolgoznom kellett, hogy megélhessünk.

– *A jó úszók, mint mestere is, Sárosi Imre úszóedzőként folytatták pályájukat, Vali is próbálkozott ezzel 1963 és 1965 között. Miért tartott ilyen rövid ideig edzősége?*

– Elvállaltam az edzőséget abban a klubban, ahol úsztam. Véremben volt és van az úszás, ha már nem versenyezhettem, legalább uszodában lehettem. Mivel itt a szülők szponzorálták a klubokat, nem tetszett nekik, ha egy-egy gyereket eltiltottam pár napra a viselkedésük miatt, és ezért felmondtak.

– *Magyar szólásmondás: „az alma nem esik messze a fájától”. Leányai kedvet kaptak-e az úszáshoz?*

– Igen, mind a két leányom jól úszott. Judy kanadai bajnok volt 100 m mellen, Soo ifjúsági bajnok szintén mellúszásban. Választott hivatásuk teljes embert kívánt, így a versenyszerű úszás abbamaradt.

– *A fényképezés, a fotózás sok embernek kedvenc hobbjá. Életrajzából tudjuk, Magyarországon 1952-től 1956-ig a MÁV fotóosztályának munkatársaként ismerkedett meg a fényképezéssel, tanulta is a szakmát, ez egy tényleges munkahely volt akkor a sport mellett? Érzett a fotózás iránt már ekkor elhivatottságot, vagy később szerette meg?*

– A berlini versenyen nyertem két „Pentax” fényképezőgépet, akkor kezdődött érdeklődésem. Szüleim nem éppen nagy öröme a fürdőszobánkat használtam laboratóriumnak. Amikor az olimpia után elhatároztam, hogy nem megyek egyetemre, mert minden energiámat a közvetkező olimpiára akartam fordítani, a MÁV fotó részlegét választottam munkahelynek. Ahol aztán sztahanovista vasutasokat fényképeztem, készítettem fotókat a vonatokba magyar tájakról stb. A fényképezőgépem mindig velem volt, rengeteg fotóm van a külföldi versenyekről és az úszótársaimról.

– *Tény, hogy Kanadában fotózási ismereteit, tudását egy négyéves távoktatói program keretében bővítette, majd Torontóban fotócéget alapított. Mesélne az olvasóknak a cégről, a fotózással kapcsolatos sikereiről, kiállításairól, kiadványokról, a Magyarországon megjelent Hazám című fotókönyvről?*

– Miután a második kislányom, Soo is megszületett és iskolába került, elhatároztam, hogy megszerzem a „New York Photography School” diplomáját. Természetesen már ezt megelőzően is dolgoztam, mint fényképész. Az első években jártam magyar családoknál, akik az otthoniaknak küldték a fotókat új életükről: a lakásról, az új autóról, és a Kanadában született babákról. A képeket az otthoni nagymamák büszkén mutogatták a pesti kávézóknak. Egy „régikánadás” magyar sötétkamráját használtam.

A diploma után alakítottam a saját cégemet „Real Image Photography” néven. A férjem irodájának is dolgoztam, épületekről készítettem ún. progress riportokat minden héten. Portrékat, családi fotókat is vállaltam. A házamban volt a stúdióm és a laboratóriumom, a fotóknak minden fokozatát személyesen csináltam, a felvételtől a bekeretezett képekig. Minden otthoni (magyarországi) látogatásom alkalmával jártam az országot, legtöbbször barátnőm, Killermann Klári társaságában, és fényképeztem. Így jött össze a Hazám című fotókönyv, amit több nyelven adott ki az akkori Széchenyi Könyvkiadó. A fénykép anyagaimból kiállításaim voltak Torontóban, Ottawában, Budapesten, Los Angelesben, Párizsban, Sydneyben.

A fotóalbum érdekessége és értéke is, hogy az itthon készült „gyönyörű” fotókhoz Illyés Gyula (Sárszentlőrinc-Felsőrácegrespuszta, 1902. november 2. – Budapest, 1983. április 15. háromszoros Kossuth-díjas magyar költő, író, drámaíró, műfordító, lapszerkesztő, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja) legszebb írásaiból, gondolataiból felesége, Kozmutza Flóra asszony válogatta a szövegeket. A könyvhöz az előszót Keresztury Dezső írta.

– *Talán fiatalon a szülőhely, az itthon maradottak miatt nagyobb honvágya lehet bárkinek, aki elkerült hazájából egy másik kontinensre. Vali hogyan érte meg ezt, mikor jöhetett otthonról „haza”, Magyarországra, később milyen rendszerességgel tudott hazautazni?*

– Amint már említettem a honvágy sokáig gyötört, de első kislányom megszületése után majdnem eltűnt, Kanadában is gyökeret eresztettem. Az első alkalommal 1964-ben jöhettem haza, és ezután majdnem minden évben egyszer otthon töltöttem pár hetet lányaimmal. Ná-

lam az „otthon” mindkét hazámat jelenti. Ha Pestre utazom „megyek haza”, ha onnan jövök vissza, akkor is „megyek haza”.

– *Később a család, a munka, a baráti kapcsolat révén új hazát is kapott. Beszélne férjéről, családjáról? Leányainak, unokáinak magyarság tudatát segítette-e, tudnak-e magyarul beszélni?*

– Férjem sikeres üzletember lett. Nagy irodája volt, sok embert foglalkoztatott. Számtalan nagy épületet épített, és ezek közül több a saját tulajdonában volt. Keményen dolgozott, nem volt sok szabadideje. De minden évben legálabb kétszer utaztunk, hol Európába sielni, hol valahová délre a tenger mellé. Lányaim privát iskolába jártak, egyszerűen jó életünk volt.

Lányaimmal kisgyermek korukban csak magyarul beszélünk, hogy ne legyenek elszigetelve a távoli családtól. Mindkettő nagyon jól beszél magyarul. A fiatalabb, Soo sikeres színésznő lett. Egy alkalommal a Magyar TV-ben is szerepelt három epizódban a „Szomszédok” című sorozatban. Jelenleg is aktív, szerepel és visszament az egyetemre, két évet tanult a „Masters Degree”- ért, hogy taníthasson drámát az egyetemen. Hét évvel ezelőtt született kislánya, Jozefin, aki most kezdi a második osztályt. Ő tart engem nagyon aktívan, sokat segíték és vagyok vele. Soo férje zenész, így ő is sokat dolgozik.

Judy a másik leányom egy leány magániskolában tanít, 3 gyermeke van: Amy 25 éves. Két éve hat hónapot tanult a Balassi Iskolában Budapesten, és szépen beszéli a nyelvet. Másikülönben fiziológia diplomája van. Lucy 23 éves, ő is elvégezte az egyetemet a „Social Study” szakon. Travis, a fiú 19 éves, a harmadik évfolyamot végzi az egyetemen „Political science” szakon. Közel lakom hozzájuk, és vasárnaponként többször ott vacsorázom. Ritkán, de előfordul, hogy mind a hárman otthon vannak. Aryn kívül csak pár szót beszélnek magyarul, mint pld. palacsinta, paprikás csirke stb. Aranyosak, ragaszkodóak, sok örömöm van bennük is.

– *Vali nagybátyja (édesapja testvére), Gyenge Péter által írt ANDIS című kisregényt 1944-ben Budapesten a Dobó Könyvkiadó adta ki. A szerző a könyv XXIII. fejezeteiben jászfényszarui történeteket írt le. Egy dedikált példány jutott el hozzám, és ennek kapcsán a Fénysszaruiak Baráti Egyesülete az elmúlt év ősszén megjelentette a kiadványt. A Gyenge család még élő leszármazottai után kutatva bizonyosodott be, hogy Gyenge Valéria édesapja révén Jászfénysszaruihoz is köthető. A fotózás mellett 1998-ban új tevékenység is felszínre került, elkezdett írni, talán a Gyenge-génekből írói véna is található? Hogyan születtek meg könyvei, első regénye a Két asszony élete, Ígéret majd a Barátnők. Az első regénye a holokauszt túlélő két nő életútját kíséri végig. Honnan a téma iránti érdeklődés, a regény hősei, cselekménye fikció, vagy személyes tapasztalatai, esetleg ismeretsége alapján írta meg a történeteket?*

– Péter nagybátyámat nagyon szerettem, jó humorú, vidám ember volt. Élvezte az életet. Nagyon büszke voltam rá, amikor megjelent a könyve. Tizenegy éves lehettem, és vittem magammal minden nap az iskolába, és a padomon hagytam, hogy mindenki lássa.

Amikor megszüntettem a fotócégemet – a digitális technika miatt már nehezen lehetett fotóanyagot kapni – sok szabad időm lett. Az első könyvem (Két asszony élete) két olyan ember tiszteletére írtam, akik nagyon közel álltak hozzám, végigkísértek az itteni kezdéstől,

és mindig a hátam mögött álltak, ha szükségem volt tanácsra vagy vigasztalásra. Nagyon szerettem őket. Sokat beszélgettek a múltról, mindkettőnek érdekes, mozgalmas és fájdalmas élete volt. Meg akartam örökíteni emléküket.

A második könyvem az „Ígéret” egy önéletrajzi fikció-regény, amit unokáimnak dedikáltam. A harmadikban (Barátnők) a sok hűséges barátnőmből „csináltam” négy személyt, az ő történetükkel a barátság és az őszinteség fontosságát akartam hangsúlyozni.

– *Könyveit a magyar nyelven kívül más nyelven kiadták-e?*

– Mindhárom könyvem megjelent itt, Torontóban angolul és Budapesten magyarul is.

– *Maradt-e még téma, gondolat, amit szeretne megírni a jövőben?*

– Van egy félig kész regényem, amit remélem, egyszer befejezek majd. Egy nőről szólna, akinek a kivándorlásából tragédia lesz.

– *A Magyar Olimpiai Bizottság számon tartja, mint korának igen eredményes úszóját. A 80. születésnapjáról a magyar sportújságírás méltóképen megemlékezett. A Magyar Népköztársaság Érdemes majd Kiváló Sportolója kitüntetésekben részesült 1954 és 1955-ben. Az Úszó Hírességek Csarnoka tagja lett 1978-ban, a Magyar Örökség díjat 2000-ben kapta meg. A miniszterelnök előterjesztésére, a Magyar Köztársaság elnöke Gyenge Valéria olimpiai bajnok úszónak, írónak, fényképésznek - Magyarország és a magyarság nemzetközi hírnevének javítása érdekében végzett tevékenységéért, kiemelkedő fényképészeti, irodalmi és sporttevékenysége elismeréseként - a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetést adományozott, melyet 2006 októberében, a magyar konzulátuson Torontóban vett át. Vali hogyan látja ezt, kellően elismerték munkásságát?*

– Az elismerés, amit hazámtól kapok, igazán jólesik. A kitüntetésekkel örömmel és köszönettel fogadtam. Nem hiszem, hogy többet kellene kapnom. Az, hogy ’56-ban nem jöttem vissza már nem számít politikai „bűnnek”.

Még manapság is előfordul néha, hogy Pesten valaki korombeli megszólít: „ugye a Gyenge Vali?” És néha fiataloktól kapok leveleket, amikben aláírást kérnek. Ha őszinte akarok lenni, akkor egyetlen dolog hiányzik még az életemből: szeretném, ha beválasztanának a „Magyar Úszó Hírességek” közé is. A Nemzetközi Úszó Hírességek múzeumába, az International Swimming Hall Of Fame-be, ami Fort Lauderdale-ben (USA) van, már beválasztottak 1978-ban.

– *Visszatérve a közelmúlt sport eseményéhez: Oroszországban, a Kazanyban megrendezett vizes világbajnokságot biztosan figyelemmel kísérte. Hogyan értékeli Hosszú Katinka két arany és egy bronzérmét, a 200 m vegyesúszásban felállított 2:06,12 új világcsúcscsúcsát? Mi változott az úszósportban az utóbbi 60 évben, hogy sorra új csúcscsúcsok születnek?*

– A kazanyai világbajnokságot, mint minden úszóeseményt, természetesen figyelemmel kísértem. Az időeredmények elképesztőek, Hosszú Katinka egy ritka tehetség. Tiszta szívem-

ből kívánom, hogy így sikerüljön neki a következő olimpia is. Mint minden más, a sport is nagyon megváltozott az én idóm óta. Hogy csak egy pár dolgot említsek: a víz és az uszoda minősége, a pályaválasztó kötelek, a hullám elvezetők, a „második bőr”, vagyis az úszóruhák stb. Az edzés technikáját teljesen tudományos alapokra helyezték. Az edzések a túlfeszített munkán alapulnak. És mostanában már a siker, az első helyezés, rekordok komoly pénzt is jelentenek. Nem irigylem a mai sportolókat, valahogy nem tudom elképzelni, hogy annyi örömük van a sportban, mint az én korosztályomnak volt.

– *Hogyan maradt meg a mai napig a sport, az úszás szeretete az életében? Fiatalos, fitt, nyilván a sportnak is van ebben szerepe?*

– Igyekszem „formában” tartani magam. Nyáron minden nap sokat úszom. Sajnos a fedett uszodák klóros vizét már nem bírja a bőröm, télen napi tornával és sok gyaloglással „edzek”.

– *Személyes találkozásunkkor elmondta, hogy 1963-ban járt utoljára Jászfényszarun, nyilván csak emléktöredékek maradtak meg. Bár decemberben itt járt, de nem tudott megnézni mindent. A látottak és a kapott könyvek alapján hogyan ítéli meg településünket?*

– Jászfényszaruról valóban csak nagyon halvány emlékeim vannak. Egy kis falura emlékeztem, amiből most egy szép, nagy fejlett város lett. Tiszta, rendezett és barátságos. Érdeklődéssel és köszönettel olvasom az általad küldött magazinokat és könyveket.

– *Mik a tervei a következő évekre?*

– Úgy fogadom, ahogy jönnek, remélem, még jó pár évig hasznos tudok lenni, figyelhetem a kicsi unokám és a nagyok fejlődését, életük alakulását. Egy-két utazás, sok olvasás, és szeretném befejezni a negyedik könyvem.

– *Végezetül, mint sokat látott és tapasztalt, kicsit magunkénak is érzett híres személy mit üzen az olvasóknak, mi a fontos az ében, a mindennapok során?*

– Tapasztalataim az életben arra a tanácsra készítenek, hogy nem szabad az életet túl komolyan venni. Vannak dolgok, amik teljesen a mi személyes hatáskörünkön kívül állnak, semmit nem tudunk tenni ellenük, nem szabad előre aggódni, hogy mi lesz! Élvezzük az életet, amíg lehet!

– *Köszönöm a kérdéseimre adott válaszait. Sikerült egy sikeres életutat jobban megismerni, mint amit a világhálón Valiról össze lehet gyűjteni. További jó egészséget, családjá körében boldogságot, a negyedik könyvének befejezését kívánjuk! Reméljük, mielőbb olvashatjuk nevét a Magyar Úszó Hírességek Csarnokában, mert erre rászolgált!*